

Б-117

40244/40
Св. А-9

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

У ШКОЛИ

1

ЈАНУАР 1955 — БЕОГРАД

за оквира средњошколског гради-ва. Међутим, не смемо заборавити да улажење у њега пружа ученицима најстаријих разреда велику корист при разумевању не само језика, као предмета школске грамати-ке, већ и језика као израза ми-сли, па и при разумевању самих фомри мишљења и логике мишље-ња, што све може и мора да инте-ресује младог интелектуалца.

У Јужнословенском филологу има затим низ чланака из области дијалектологије и других језичко-културних подручја.

Јужнословенски филолог је зна-чајан часопис такође и по прило-зима и многобројним критичким приказима, који могу на брз и лак начин да оријентишу читаоца стручне литературе. Брло велику корист претставља и редовна би-блиографија, у којој се бележи, а у великој мери и приказује, цело-купна филолошка и лингвистичка литература која излази у ФНРЈ.

Важно је још једном истаћи да улога Јужнословенског филолога у подизању стручности наших на-ставничких кадрова може да буде двојака. Из њега наставник, прво, сазнаје нове појединости, нову грађу која досад још није била из-ношена и обрађивана; сваки такав детаљ може бити споменут и — под условом zgodног уланчавања градива — корисно споменут на часу. Друго, — наставник сазнаје или се поново сећа путева и си-стема прибирања научних истина; он ће ту прочитати о повезивању врста речи, о томе да се по арха-ичним дијалектима може препозна-ти старије стање књижевног јези-ка, да за извесне особине домаћег говора треба тражити порекло у суседним несловенским језицима, да се израчунавањем процената наглашених и ненаглашених сло-гова понире чак и у суштину естет-ских утисака о песми, итд.

И. Г.

НАШ ЈЕЗИК

(нова серија, књ. VI, св. 1—2)

На уводном месту ове најновије свеске „Нашег језика“ налази се чланак проф. А. Велића „О син-таксичкој конструкцији са свези-цом што“. Проф. Велић овде гово-ри о конструкцијама типа човек што је био код мене; људи што су дошли нису криви и сл. у којима ово што није ништа друго него свезица за образложење. Нема ни-какве сумње да се реченица људи што су дошли нису криви може за-менити реченицом људи који су дошли нису криви. Нема, дакле, никакве сумње да се ово што може заменити релативном заменицом који, која, које. Али то још увек не значи да је ово што заменица која је дошла да замени наведене релативне заменице. Кад би што било заменица у наведеним би ре-ченицама морало да буде слагања у роду и броју — а то овде није случај. Управо зато што у овим реченицама и није у заменичкој функцији. То је уствари свезица за образложење. Стога реченица

људи што су дошли нису криви има смисао као кад би се рекло људи (зато) што су дошли нису криви или сл. — У даљем излага-њу проф. Велић је детаљно анали-зирао разне случајеве овакве упо-требе свезице што.

Рад проф. д-р М. Стевановића „Акцентат трпног придева“ уствари је расправа у којој се анализирају сви акценатски типови овог гла-голског облика. Проф. Стевановић својом анализом обухвата савре-мени књижевни језик и већи део штокавског говора и сав тај мате-ријал осветљава и из синхроничне и из историске перспективе. Крај-њи практичан закључак из ове рас-праве о карактеристици акцента трпног придева своди се на следе-ће. Најчешће је акценат овога облика једнак акценту презента

(писати — пишѐм — писан. Од оних глагола који разликују акцен-тата презента од акцента инфини-тива, мањи је број чији је трпни придев по акценту једнак инфини-

тиму (красти — крадем — краден). Најзад, у извесног броја глагола акценат трпног придева разликује се и од акцената презента и од акцената инфинитива (ломити — ломим — ломљен).

Трећи чланак у овој свесци „Нашег језика“ написао је Св. Георгијевић. Чланак носи наслов „О конструкцији види му се“ и односи се на реченице типа: **Види му се мријет му се неће**, Супротно Св. Матићу, писац овога чланка сматра да ово није никакав латинизам већ синтаксичка конструкција направљена потпуно у духу нашега језика.

Нема никакве сумње да полемика између проф. д-р А. Ђ. Костића и Св. Предића о проблемима медицинске терминологије која се већ прилично времена води у „Нашем језику“, захтева посебну пажњу. Овога пута објављен је чланак проф. Костића „Потребе стручних терминологија“. Задатке стручњака и лингвиста при изради стручних терминологија проф. Костић одређује тако што стручњаци треба да изнесу потребе појединих терминологија, а лингвисти да кажу и покажу како се те потребе најбоље могу задовољити.

Светозар Марковић у чланку „Положај замјеничке енклитике у вези са напоредном употребом инфинитива и презента са сВЕЗИЦОМ да“ сматра да је подједнако исправно кад се рече: **Тада ће се моћи боље да освијетли лик сваког човјека** и **Тада ће моћи боље да се**

освијетли лик сваког човјека, али да је овај други тип реченице више у духу већине претставника српскохрватског језика. Марковић, дакле, сматра да је боље ако се енклитика, при употреби конструкције да + презент помери и заузме место посла тога да.

Проф. д-р М. С. Московљевић у чланку „Како треба изговорити и разумети Његошев стих „Чудна попа, јади га не били?““ сматра да је били у овоме случају радни придев глагола бити — **будем а не бити — бијем**.

Занимљива обавештења добили смо из чланка Милимира Дражића „Језичка ситуација у Норвешкој“. Било би добро кад би „Наш језик“ наставио са објављивањем оваквих информативних чланака и о другим језицима и народима.

Проф. М. С. Лалевић објављује чланак: „О језику у преводу два страна филма“. Низом примера писац показује колико је рђав језик у филмовима „Рићокоса и каубој“ и „Карлова тетка“. Овај чланак посебно је важан за наставнике средњих школа јер показује како на конкретним примера треба децу учити правилности језика.

На крају ове свеске „Нашег језика“ налази се, као и у ранијим, низ језичких поука које су написали Св. Предић, Асим Пецо, Бран. Милановић и др. Као и увек, и ове поуке су писане поводом конкретних гершака пронађених у разним нашим публикацијама. То и овим поукама а исто тако и часопису даје нарочиту актуелност.

Берислав Николић

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

(бр. 2, Скопје 1954)

Чланком Димча Левкова „Јован Јовановић-Змај“ — којим отпочиње садржина другог броја тромесечне публикације Друштва за македонски језик и књижевност „Литературен збор“ — улази се у топлину субјективне лирике и у крепак патриотски и сатиричан стих овог великог српског песника, „славног претставника једне лепе

епохе“. Харалампие Поленаковић даје други део своје расправе „Поетот Константин Миладинов“, са много грађе, размишљања, дискусије, литературе и срећених оцена. — Рад Крума Тошева („Некои забелешки во врска со учењето на граматиката во средните училишта“) одређује неке прилике у настави језика у средњој школи,